

denarja, ostanki rumene, rudeče, modre in zelene svile, koš svilenih veznin, to vse so med ogromno množico že ugotovili. Izkopavanje se je vršilo na obširnem ozemlju starih utrd ter stražnih stolpov. Prekopal je Bergman nekaj sto razvalin iz dobe vladavine Han.

Mlajše kakor čas vladavine Han je takozvano mrtvo mesto Kara-Koto, katero je v severni in v severovzhodni smeri prekopal že neki ruski raziskovalec. Bergman je v tem mestu našel 150 razvalin hiš in svetišč. Vse pa je slabo ohranjeno. Tu je odkril rokopise v zagonetni pisavi in jeziku naroda Si-hija, pa tudi kitajske, ujgurske, mongolske, tibetanske in morda tudi perzijske rokopise. Med drugimi najdbami je morda najvažnejša ta, da je našel najstarejši doslej znani papirnati denar, o katerem pa ni znano, ali je ta denar iz dobe znanega Džingis-kana (13. stoletje) ali pa je poznejšega 14. stoletja. Druge najdene stvari iz tega mesta pa so bron, zaponke in lepotiche. Zelo mnogo je našel kosti od puščic in porcelana. Odkril je popolnoma ohranjene pladnje na visokih podstavkih iz dobe Sungov. Tudi ploščene lončevine ne manjka, kakor tudi ne vreten za prejo, bronastih pečatov in ključavnic. Z mnogih najdenin je že prej veter odnesel pesek in jih na ta način odkril, med tem ko so hišne razvaline bile globoko zasute v pesku. Včasih je Bergman samo iz slamnatih ostankov sklepal, kje je stala nekdašnja hiša. Prav tako je ugotovil, kje je včasih bilo obdelano polje, kje namakalni jarki, kateri so dobivali svojo vodo iz reke, katere pa je danes posušena.

Ta reka je tekla proti severovzhodu, kjer Bergman misli, da je stalo nekoč mesto Ši-Hen-Haj, katero je v zgodovini znano, pa ne vedo več, kje je stalo. To mesto je ležalo najbrže ob sedaj izsušeni rečni strugi. Tu je našel Bergman obširno poslopje, ki je bilo zelo dobro ohranjeno. Poleg tega poslopja je našel cel kup odpadkov. Ta kup je bil narejen iz samih rokopisov, iz česar Bergman sklepa, da je obširno poslopje bila kaka vladna palača in da so birokratje pred 2000 leti svoje ogromne pisane proizvode, ki so postali brez pomena, metali za hišo na kup.

Vprašanja in odgovori.

J. B. v O. Ali zakon predpisuje gostilničarskim vajencem štiriletno učno dobo? — Ne, ampak najmanj dveletno, potem pa tudi najmanj dveletno pomočniško dobo.

J. G. v K. Pod kakimi pogoji se pri neki družbi v Ljubljani dobi brezobrestno posojilo? — Vprašajte tam, pa dobro prečitajte poslano tiskovino.

L. S. v P. Moj upnik se je vknjižil za dolg in ne sprejme hranilne knjižice, ali ga lahko prisilim? — Ne. On ima pravico, terjati dolg v gotovini. Ako pa je dober, vas ne bo uničeval, pač pa sprejel knjižico kot kritje in ko bo Narodna banka dala denarnim zavodom več gotovine na razpolago, bo tudi on prejel.

J. M. v N. Ali si lahko kupim leta, da bom polnoleten? — Lahko, toda sodnija bo na to pristala, če oče dovoli in le v izrednem slučaju, ako ni oče zmožen odgovornosti, bo to

sama naredila. Domovnico in krstni list že dobite tudi sicer, toda pšelske knjižice ne.

H. Š. v M. Ali sem dolžen plačati na kolesu, ki sem si ga za eno vožnjo izposodil, le to, kar sem na tej vožnji pokvaril, ali celotno popravilo kolesa? — Na vsak način samo to, kar ste pokvarili in ste po izjavi ključavničarja izračunali ter nakazali. Ako on toži, bo pač ključavničar nastopil kot priča.

H. G. v R. Z učiteljico imam prepir zaradi kokeši. Rekel sem ji, naj pazi na nje, ker mi delajo škodo pri pšenici. Občinske komisije, ki je škodo cenila, ni priznala. Nekega dne je ena kokeš izginila. Sedaj toži mene, da sem jo ukradel. Kako se naj branim, eno tožbo sem že izgubil? — Slabo je živeti v prepiru za tako malenkost in dajati denar advokatom. Ona mora dokazati, da ste kokeš vi ukradli. Sedaj gre tudi brez prič, ker novi zakon priznava večjo verodostojnost, komur pač sodnik hoče, ker ona trdi, da ste tatvino priznali vpričo nje. Dokazite, da ste bili tisti dan z doma in da so sosedi res videli sledove lisice. Pričakovati pa je tudi od vzgojiteljice, učiteljice, da za tako malenkost ne žene kmeta v veliko škodo, zato se boste lahko doma pobotali.

N. P. v S. Ali si moram jaz s tožbo zaguarati pravico prevoza po cesti, kjer že nad 40 let vozimo? — Ne. On, ki vam prepoveduje, mora dokazati, da niste upravičeni, vi se do konca razprave lahko poslužujete vožnje. Ker pa ste upravičeni, ker je cestna uporaba priposestovana, bo sosed opustil tožbo.

R. L. v T. Ali sme dobavitelj električnega toka zaračunati trošarino nam? — Pogodbe nimate, da ne sme povišati cene, tudi je trošarina upeljana tako, da se ne boste mogli pritožiti.

J. M. v P. Imam njivo 30 let v najemu. Ali tudi v tem slučaju zastara pravica in je lastnik ne sme drugemu dati v najem ali jo prodati? — V tem slučaju pa ne, ker imate pogodbo in ste plačevali najemnino. Lastnik lahko da drugemu njivo v najem in jo tudi lahko proda. Držati se mora le odpovednega roka, kakor je v pogodbi.

Kako je z denarjem?

V tej zadevi je prejelo naše uredništvo več vprašanj, pa na vse splošno odgovarjamo. V zadevi denarja je dandanes tako zbežanje med ljudmi, da bi morali oni, ki so vzeli nase odgovornost vodstva državne oblasti, dati ljudem točna pojasnila in storiti vse, da se ljudje pomirijo.

Kako stoji naš dinar?

Naš dinar ima zlato podlago, 36% je kritja, bodisi v zlatu samem ali v zlati valuti, to je v devizah, v tujem denarju. Prav nobenega vzroka ni, zakaj bi zaradi tega moral dinar padati. Če ostane zlata podlaga, in vlada pravi, da ostane, ter ostane zaupanje zunanjega sveta v redno državno gospodarstvo, bo dinar trdno stal.

Zakaj primanjkuje denarja?

Vlagatelji so dandanes najbolj nevoljni. Upravičeno. Zbirali se prihranke, danes pa še tega ne dobijo, kar nujno potrebujejo. Seveda vlagatelji krivijo predvsem denarne zavode. Denarni zavod, kateremu so dali svoj denar, je istega posodil dalje, toda zaradi splošnega kroženja denarja je denarni zavod

kljub temu imel dovolj gotovine, da je vlagatelje vsakokrat zadovoljil. Lani septembra meseca pa se je lotil ljudi neki nepotreben strah, pa niso več vlagali. Zaloge denarja, ki so jih denarni zavodi imeli, so kmalu skopnele, zato so se začele omejitve v izplačevanju. Denarni zavodi so začeli posojila izterjavati, toda dolžniki jih niso mogli vračati. Ljudje so postajali nezaupni, kakor da je zaradi tega denarni zavod slab, ako ne more takoj vse vloge izplačati. Dinar zaradi tega nič ne trpi, trpi le trgovina, ljudje zaradi pomanjkanja gotovine ne morejo tako svobodno trgovati, pa vse zastaja.

Kako odpomoči pomanjkanju denarja?

Svoječasno smo že rekli, da so v prvi vrsti krivi sedajne denarne mizerije tisti, ki doma denar skrivajo. Trdili smo tudi, da ga s tem ne bodo rešili. In res so se te dni pojavile govorice, da namestila vlada ves denar izmenjati ter onim, ki imajo denar, odtegniti 20%, kakor se je to pred 10 leti zgodilo. Pa ni le ta nevarnost, je še druga. Brez denarja pri nas ne znamo trgovati. Če ga oni, ki ga skrivajo, ali ki so ga preko meje iztihnili, ne dajo zopet v reden promet, bo treba nove bankovce tiskati, s tem bo pa dinar izgubil na svoji vrednosti. Druga sredstva pa ni: ali mora dosedanji denar zopet hitro v promet, ali pa mora država novega denarja natiskati. Do denarja pa je treba priti, sicer se mora zrušiti dosedanje denarno poslovanje.

Ali bodo vlagatelji zgubili vloge?

Razni osnutki, kako pomagati prezaдолženemu kmetu, so povzročili govorice, da bodo vlagatelji del svojih vlog izgubili. Toda to je povsem neresnično. Vlagatelji so samo tedaj v nevarnosti, da izgubijo del svojih vlog, ako dotični zavod propade. Spominjamo vas na znano Slavensko banko, kjer so samo Slovenci izgubili okrog 80 milijnov dinarjev. Naši ljudje imajo denar naložen v hranilnicah, ki jamčijo neomejeno, to se pravi, vsak član jamči z vsem svojim premoženjem za vloge. Tu so vloge povsem varne! Drugače je pri onih zavodih, ki imajo samo omejeno jamstvo. Tam jamčijo člani z enkratnim ali večkratnim deležem, več pa ne. Naše domače hranilnice so skoro vse z neomejeno zavezo ali jamstvom. Od te strani za vloge ni nevarnosti. Da bi se jih pa državna oblast lotila ter bi oškodovala vlagatelje na korist onih, ki so dolžni, je pa povsem izključeno. Tako brez glave ni delala dosedaj nobena država, pa če je prišla še v take težkoče.

Kako pa se naj prezaдолženemu kmetu pomaga?

Pomoči je potreben, ker je postal prezaдолžen zaradi previsokih davkov in trošarin, zaradi prenizkih cen temu, kar proda, zaradi carinske politike, ki podpira industrijo, kmetu pa podražuje potrebščine, tu in tam tudi zaradi visokih obresti. Treba je samo odstraniti te vzroke prezaдолženosti, treba je kmeta rešiti pretežkih davkov. Treba je dvigniti ceno kmetijskim pridelkom, napraviti take trgovinske pogodbe z drugimi državami, da bo možen izvoz.